

Zpráva o sledování ukazatelů rentability výroby mléka v ČR za rok 2016

V roce **2016** byly sledovány v rámci každoročního monitoringu výroby mléka prováděného Výzkumným ústavem živočišné výroby výrobní a ekonomické ukazatele u **103 podniků** s chovem dojených krav v ČR. Podniky byly rozděleny do tří skupin podle toho, zda chovají plemeno **české strakaté (C)**, **holštýnské (H)**, nebo **obě plemena (CH)**. Náklady byly počítány na **litr prodaného mléka**, na krávu a na krmný den (KD). **Náklady po odpočtu** byly vypočítány tak, že od celkových nákladů bylo odečteno ocenění statkových hnojiv a cena narozených telat. Do výsledku hospodaření byly započítány také **dotace**, které v roce 2016 zahrnovaly podporu vázanou na produkci (dojnice), přechodné vnitrostátní podpory (přežvýkavci), platby na dobré životní podmínky, národní dotace (dotační program 19.A a 20.A) a mimořádné podpory vyplacené na dojnice. Byl kalkulován ukazatel příjmů nad náklady na krmiva (IOFC, Income Over Feed Cost), který představuje část tržeb, která v podniku zůstane po úhradě nákladů na krmiva. Rentabilita byla počítána podílem mezi výsledkem hospodaření a náklady po odpočtu.

V následujících tabulkách a grafech jsou prezentovány výsledky

Tabulka 1: Základní ukazatele u souboru podniků

ukazatel/plemeno	C	H	CH	Ø
počet vyhodnocených podniků	37	54	12	103
zemědělská půda (ha)	1 934	2 625	2 792	2 396
z toho půda v LFA (ha)	1 263	719	1 663	1 030
zornění (%)	74,0	83,8	79,4	79,8
cena objemných krmiv (Kč/t)	593	607	639	606
cena jadrného krmiva (Kč/kg)	3,72	3,73	4,54	3,81
cena sójového extrahovaného šrotu (Kč/kg)	9,95	10,12	10,97	10,12
cena řepkového extrahovaného šrotu (Kč/kg)	6,00	6,19	6,64	6,14

Tabulka 2: Průměrné ukazatele produkce mléka podniku dle plemene

ukazatel/plemeno	C	H	CH	Ø
počet dojnic	516	596	782	589
počet dojnic na 100 ha zemědělské půdy	28,2	24,4	28,4	26,2
počet dojnic na ošetřovatele	52,2	47,4	46,9	49,0
podíl krav stojících na sucho ve stádě (%)	17,6	13,3	15,0	15,1
výroba mléka na dojnici (l)	7 201	9 372	8 653	8 508
tržnost (%)	96,6	96,9	97,2	96,8
tržní produkce mléka na dojnici (l)	6 960	9 084	8 409	8 242
tržní produkce mléka na ošetřovatele (tis. l)	360	430	391	400
obsah bílkovin (%)	3,57	3,40	3,47	3,47
obsah tuku (%)	4,09	3,86	3,97	3,95
počet somatických buněk (tis./ml)	203	217	192	209
cena mléka (Kč/l)	6,91	6,72	6,82	6,80

Tabulka 3: Průměrné ukazatele reprodukce podle plemen

ukazatel/plemeno		C	H	CH	Ø
březost po 1. inseminaci (%)	jalovice	62,8	61,5	53,8	61,0
	dojnice	47,8	35,4	39,5	40,3
březost po všech inseminacích (%)	jalovice	61,5	59,3	53,3	59,3
	dojnice	49,3	36,8	40,9	41,8
inseminační index		2,0	2,4	2,2	2,2
inseminační interval (dny)		69,1	73,4	73,1	71,8
délka mezidobí (dny)		388	404	400	398
délka servis periody (dny)		101	122	113	114
věk při prvním otelení (dny)		832,2	752,1	767,3	783,1
míra březosti (Pregnancy rate), (%)		22,2	18,9	21,9	20,4

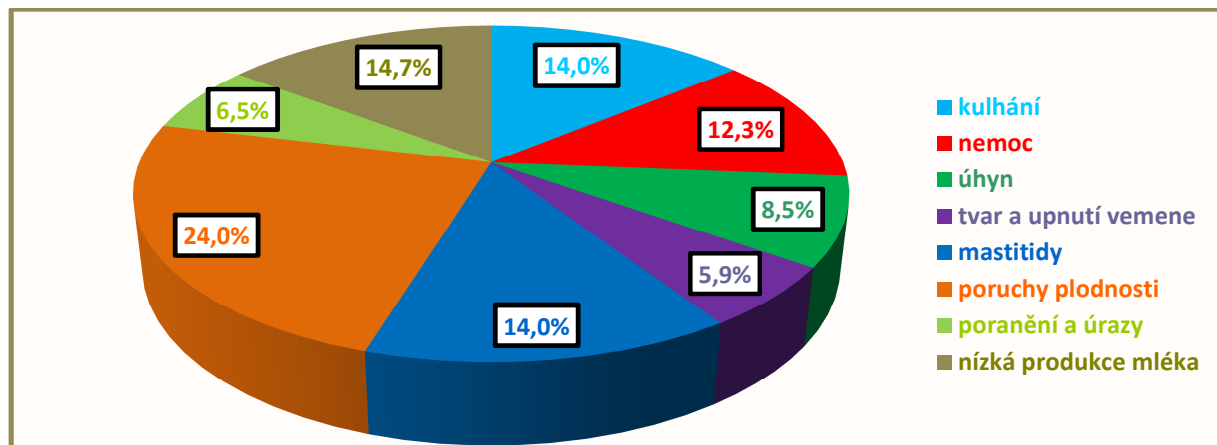
Tabulka 4: Ukazatele obměny stáda podniků dle plemen

ukazatel/plemeno	C	H	CH	Ø
celkové ztráty telat (%)	10,5	11,1	10,2	10,8
z toho úhyny telat (%)	5,2	4,3	5,2	4,7
odchov telat na 100 krav (kusy)	102,2	100,8	100,0	101,2
procento vyřazených krav (%)	31,7	38,4	33,0	35,4
průměrný počet laktací	2,6	2,2	2,5	2,4
průměrný laktační den (dny)	165,9	184,0	181,3	177,0
zvířat na 1. laktaci (%)	30,91	37,15	34,97	34,66
zvířat na 2. laktaci (%)	25,84	27,87	27,98	27,16
zvířat na 3. a vyšší laktaci (%)	44,60	35,02	37,21	38,72

Tabulka 5: Vyřazení dojnic podle příčiny a plemen (%)

ukazatel/plemeno	C	H	CH	Ø
kulhání	12,3	15,0	13,6	14,0
nemoc	9,5	14,1	10,4	12,3
úhyn	7,9	8,8	8,7	8,5
tvar a upnutí vemene	6,8	5,2	7,0	5,9
mastitidy	17,2	13,3	10,5	14,0
poruchy plodnosti	23,7	24,6	22,0	24,0
poranění a úrazy	4,6	7,3	7,2	6,5
nízká produkce mléka	18,1	11,7	20,6	14,7

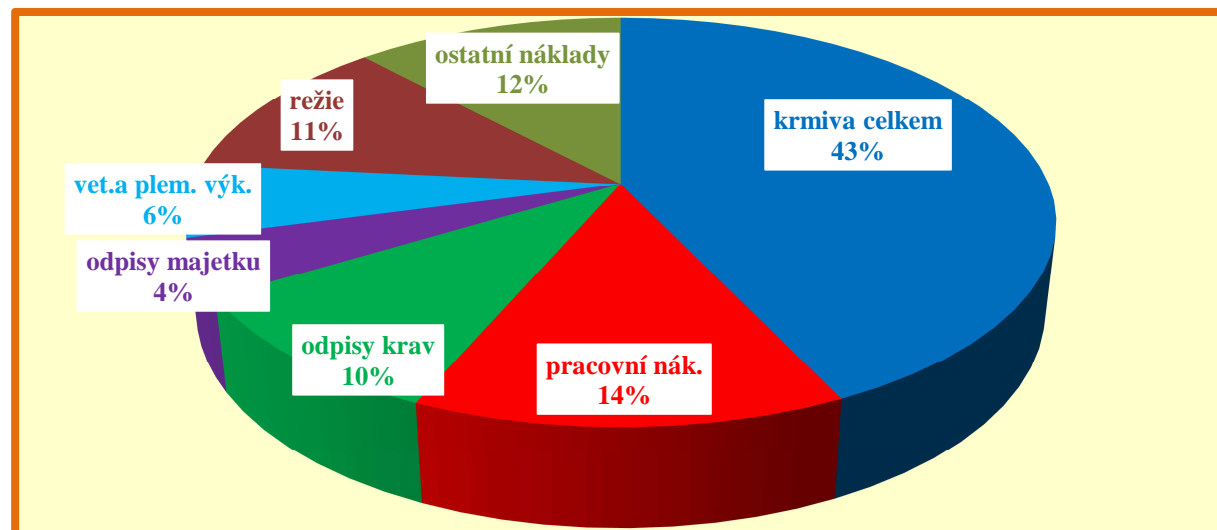
Graf 1: Vyřazování dojnic podle příčiny v roce 2016

Tabulka 6: Průměrné náklady výroby mléka u souboru podniků v roce 2016 (v Kč)

ukazatel	na krávu a rok	na krmný den	na litr mléka
krmiva jadrná	15 961	43,73	1,93
krmiva objemná	10 693	29,30	1,29
ostatní krmiva a steliva	4 937	13,52	0,60
krmiva a steliva celkem	31 591	86,55	3,81
pracovní náklady	9 969	27,31	1,20
odpisy krav	7 249	19,86	0,88
odpisy majetku	3 293	9,02	0,40
veterinární výkony + léky a desinfekce	2 806	7,69	0,34
opravy a udržování	1 722	4,72	0,21
energie	1 676	4,59	0,20
plemenářské výkony a inseminace	1 434	3,93	0,17
pojištění majetku a krav	423	1,16	0,05
režie	8 456	23,17	1,02
ostatní náklady	4 945	13,55	0,60
náklady celkem	73 564	201,54	8,88

Graf 2: Struktura celkových nákladů na litr mléka u souboru podniků v roce 2016

Tabulka 7: Rentabilita výroby mléka v roce 2016 (v Kč)

ukazatel	na krávu a rok	na krmný den	na litr mléka
celkové náklady	73 564	201,5	8,88
odpočet (telata, hnůj)	3 880	10,6	0,47
náklady po odpočtu	69 684	190,9	8,41
tržby	56 317	154,3	6,80
příjmy nad náklady na krmiva (IOFC)	24 726	67,7	2,99
zisk/ztráta bez dotací	-13 367	-36,6	-1,61
rentabilita bez dotací (%)	-19,2		
dotace ¹⁾	8 071	22,1	0,97
zisk/ztráta s dotacemi	-5 296	-14,5	-0,64
rentabilita s dotacemi (%)	-7,6		

1) do dotací se počítá podpora vázaná na produkci (dojnice), PVP (přežvýkavci), dobré životní podmínky zvířat, národní dotace (program 19.A a 20.A) a mimořádné podpory pro dojnice.

Tabulka 8: Náklady výroby mléka dle chovaného plemena (Kč/litr)

ukazatel/plemeno	C	H	CH
počet hodnocených podniků	35	53	12
krmiva a steliva	3,91	3,68	4,11
z toho: objemná krmiva	1,48	1,19	1,21
z toho: jadrná krmiva	1,74	1,95	2,41
pracovní náklady	1,21	1,20	1,19
veterinární a plemenářské náklady	0,47	0,53	0,54
z toho: desinfekce	0,07	0,09	0,11
z toho: veterinární služby a léčiva	0,23	0,27	0,25
z toho: inseminace a plemenářské úkony	0,16	0,18	0,18
odpisy majetku	0,44	0,38	0,35
odpisy krav	0,91	0,87	0,77
pojištění (majetku, krav, vozového parku)	0,05	0,06	0,03
opravy a udržování (včetně náhradních dílů)	0,21	0,21	0,20
energie	0,24	0,19	0,18
režie	1,08	1,01	0,89
ostatní náklady	0,65	0,58	0,49
náklady celkem	9,17	8,72	8,76
náklady po odpočtu vedlejších výrobků (telata, hnůj)	8,62	8,30	8,31
zisk bez dotace	-1,71	-1,58	-1,49
míra rentability bez dotací (%)	-19,8	-19,0	-17,9

Tabulka 9: Průměrné náklady v závislosti na tržní produkci mléka (Kč/litr)

položka / tržní produkce (v tis. litrech)	pod 6	6 až 7	7 až 8	8 až 9	9 až 10	nad 10
počet podniků	6	11	24	26	21	12
pracovní náklady	1,26	1,25	1,40	1,18	1,07	1,03
krmiva a steliva celkem	3,95	3,70	3,96	3,92	3,66	3,60
z toho jadrná krmiva	2,30	1,66	1,82	2,05	1,74	2,25
z toho objemná krmiva	1,62	1,49	1,41	1,34	1,14	0,92
veterinární a plemenářské náklady	0,54	0,47	0,49	0,52	0,50	0,45
odpisy majetku	0,50	0,51	0,39	0,38	0,36	0,38
odpisy krav	0,92	0,94	0,91	0,89	0,79	0,84
pojištění majetku a krav	0,11	0,04	0,06	0,04	0,05	0,05
opravy a udržování	0,18	0,17	0,21	0,22	0,20	0,24
režie	1,09	1,13	1,11	0,90	1,11	0,81
energie	0,28	0,26	0,22	0,20	0,16	0,15
ostatní	0,95	0,85	0,50	0,68	0,51	0,47
náklady celkem	9,76	9,32	9,26	8,93	8,40	8,01
náklady po odpočtu vedlejších výrobků	9,14	8,76	8,74	8,49	8,00	7,64
zisk bez dotací	-2,36	-1,79	-1,86	-1,71	-1,28	-0,97
míra rentability bez dotací (%)	-25,86	-20,41	-21,25	-20,17	-15,97	-12,71
zisk s dotacemi	-1,12	-0,59	-0,85	-0,76	-0,41	-0,16
míra rentability s dotacemi (%)	-12,20	-6,73	-9,77	-8,91	-5,18	-2,10

Tabulka 10: Průměrné náklady na litr prodaného mléka podle výrobní oblasti

položka / oblast	produkční		LFA oblast	
	Kč/l	Kč/KD	Kč/l	Kč/KD
počet podniků	59		41	
pracovní náklady	1,16	9 923	1,27	9 995
krmiva a steliva celkem	3,78	32 298	3,87	30 537
z toho jadrná krmiva	1,97	16 855	1,87	14 746
z toho objemná krmiva	1,28	10 955	1,30	10 300
veterinární a plemenářské náklady	0,50	4 257	0,50	3 911
odpisy majetku	0,39	3 337	0,41	3 223
odpisy krav	0,82	7 043	0,95	7 497
pojištění majetku a krav	0,04	366	0,06	492
opravy a udržování	0,21	1 810	0,20	1 598
režie	1,02	8 731	1,02	8 061
energie	0,20	1 669	0,21	1 674
ostatní	0,62	5 332	0,66	5 177
náklady celkem	8,72	74 565	9,12	71 968
náklady po odpočtu vedlejších výrobků	8,26	70 676	8,63	68 114
zisk bez dotací	-1,51	-12 937	-1,76	-13 890
míra rentability bez dotací (%)	-18,3		-20,4	
zisk s dotacemi	-0,57	-4 843	-0,74	-5 880
míra rentability s dotacemi (%)	-6,9		-8,6	

Tabulka 11: Modelový propočet ziskovosti roku 2017 a bodu zvratu

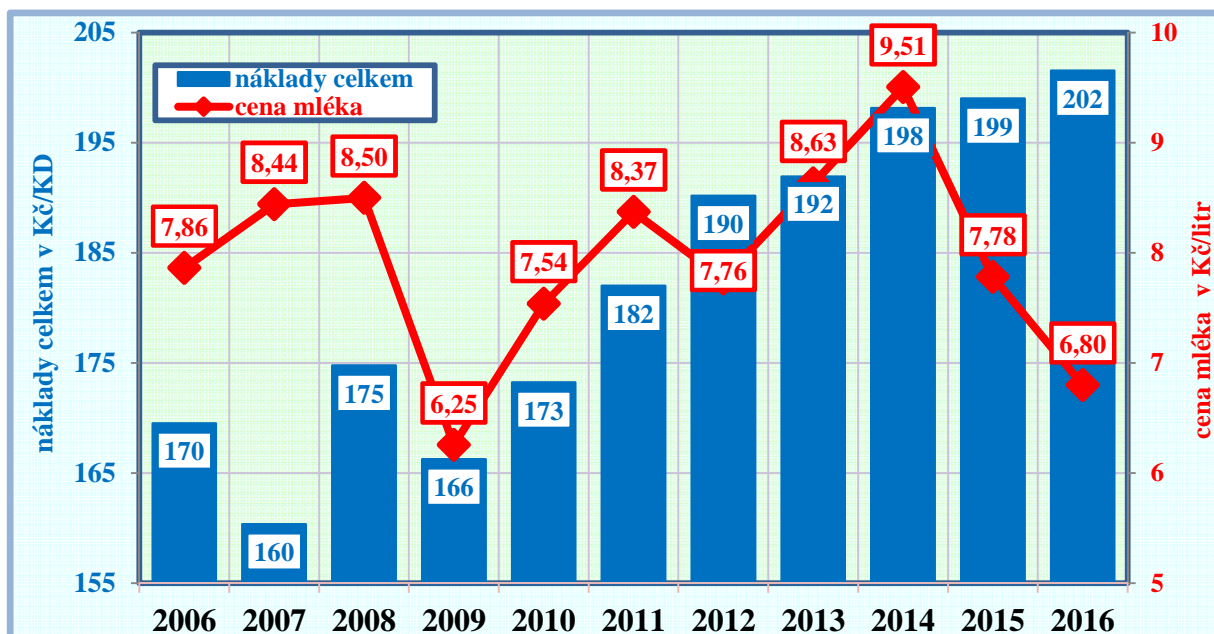
Položka	Jednotka	rok 2016	model 2017 ¹⁾
cena mléka	Kč/l	6,80	8,30
náklady mléka		8,88	8,88
odpočet vedlejších výrobků (telata, hnůj)		0,47	0,47
náklady po odpočtu		8,41	8,41
zisk bez dotací		-1,61	-0,11
dotace		0,97	0,78
zisk s dotacemi		-0,64	0,66
<i>bod zvratu ceny mléka (s dotacemi)</i>	<i>Kč/l</i>	7,44	7,63
<i>bod zvratu produkce mléka (s dotacemi)</i>	<i>litry/krávu/rok</i>	10 424	6 893

1) v modelovém propočtu zisku roku 2017 se vychází z odhadované ceny mléka 8,30 Kč/l a následujících dotací: podpora vázaná na produkci, PVP, dobré životní podmínky zvířat a národní dotace.

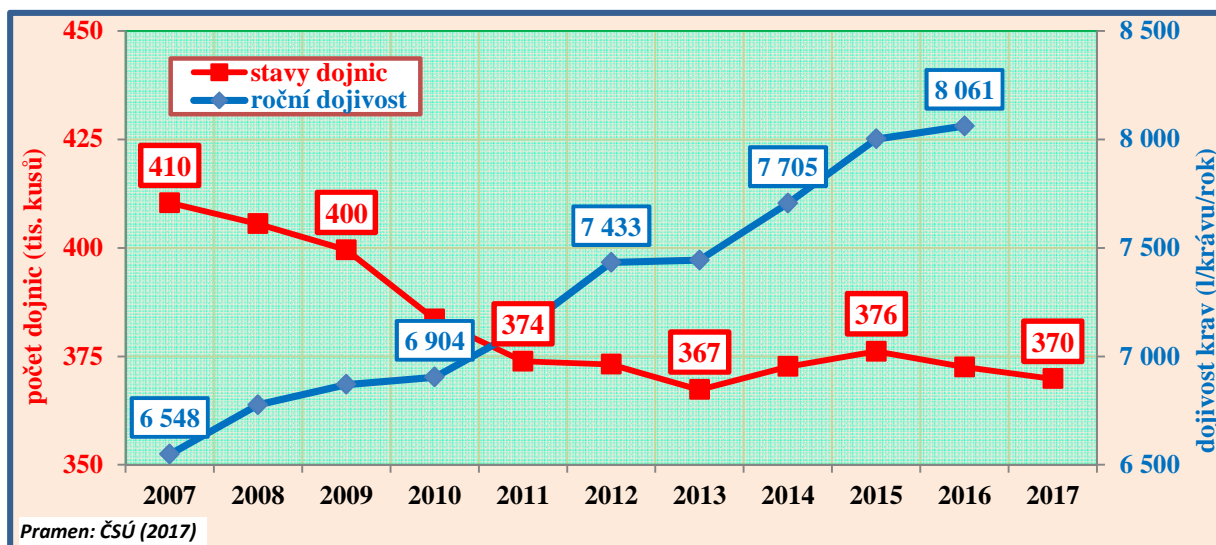
Tabulka 12: Vývoj vybraných ukazatelů výroby mléka

položka	jedn.	2006	2008	2010	2012	2013	2014	2015	2016
počet podniků	n	19	48	55	62	72	80	88	103
počet dojnic		688	611	623	571	580	582	577	589
počet dojnic na ošetřovatele		40	49	48	47	48	52	51	49
výroba mléka na dojnici	l/rok	7 146	7 662	7 666	7 921	7 896	8 113	8 334	8 508
tržní produkce mléka na dojnici		6 596	7 167	7 284	7 595	7 598	7 836	8 080	8 242
obsah bílkovin	%	3,37	3,37	3,41	3,41	3,42	3,43	3,43	3,47
obsah tuku		3,89	3,83	3,93	3,90	3,90	3,90	3,89	3,95
délka mezidobí	dny	403	409	401	406	407	403	399	398
délka servis perrody		127	127	122	121	121	119	116	114
obměna stáda	%	35,3	28,5	33,8	34,1	34,1	31,7	33,9	35,4

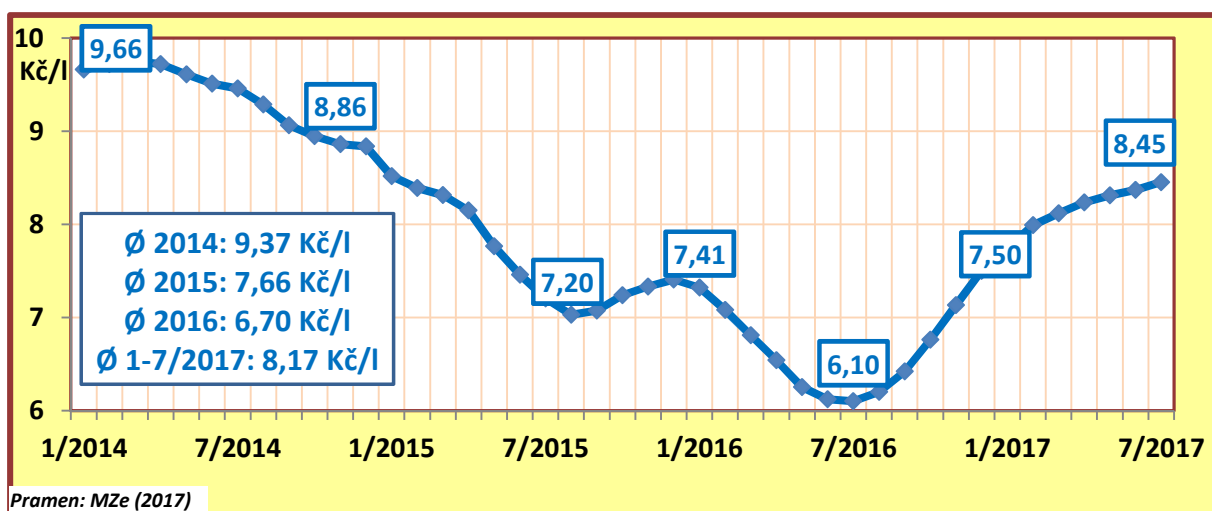
Graf 3: Vývoj celkových nákladů a ceny mléka u souboru podniků

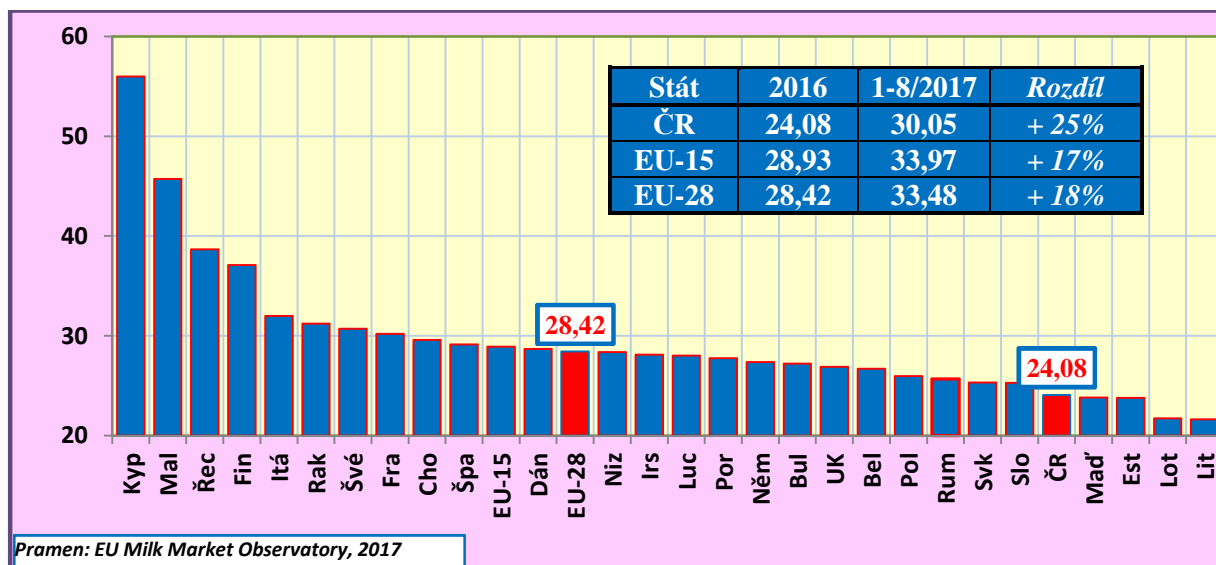
Graf 4: Stav dojníc (k 1. 4. daného roku) a roční dojivost mléka v litrech na krávu a rok v ČR

Graf 5: Vývoj ceny mléka v ČR v letech 2014 až 2017 v Kč/l

Graf 6: Srovnání cen mléka v zemích EU v roce 2016 (v €/100 kg)

Komentář k dosaženým výsledkům

1. Hlavní výrobní ukazatele produkce mléka

Průměrná výměra u 103 vyhodnocených podniků s chovem dojnic činila **2 396 ha** při zornění 80 % (*tabulka 1*). V souboru tvoří větší podíl (52 %) podniky s chovem holštýnského skotu, které oproti podnikům s chovem českého strakatého skotu patří k větším (výměra zemědělské půdy) s vyšším podílem orné půdy (83,8 %). Cena objemného krmiva pro krmení dojnic činila v průměru 606 Kč za tunu.

Celkem byla v šetření vyhodnocena užitkovost od 60 666 dojnic (16 % stavů ČR) ze 103 chovů s průměrným stavem **589 dojnic na podnik** (*tabulka 2*). Vhodným ukazatelem intenzity výroby je počet dojnic na plochu, který vychází v průměru 26 dojnic na 100 hektarů zemědělské půdy a mezi hlavními plemeny není patrný výraznější rozdíl. Z hlediska produktivity práce je vhodné posuzovat ukazatele počtu dojnic na ošetřovatele (v průměru 49) a prodej mléka na jednoho ošetřovatele, který činil v průměru 400 tis. litrů. Ukazatelé poměřující počet dojnic a produkci mléka na ošetřovatele v jedenáctiletém období (2006 až 2016) zaznamenaly nárůst. Je to dáno snížením ošetřovatelů v podniku a růst ukazatele produkce na ošetřovatele podpořila i vyšší dojivost (v roce 2006 bylo 257 tis. l/ošetřovatele). Průměrná roční dojivost byla **8 508 litrů na krávu** a tržní produkce byla **8 242 litrů**, což představuje zvýšení o 162 litrů a 2 % oproti výsledkům u souboru podniků v roce 2015. Celkově bylo prodáno od podniků 516 mil. litrů mléka, což tvoří 18 % celkové tržní produkce v ČR za rok 2016 (2 885 mil. l). Prodej mléka představuje pro podniky celkové příjmy 3,5 mld. Kč. Tržnost mléka se pohybovala mezi 90 % až 99 % při průměru 96,8 %, což je srovnatelný výsledek s ČR v roce 2016 (96,7 %). **Počet somatických buněk (PSB)** byl v průměru za rok 2016 **ve výši 209 tis./ml.** a vyšší počet dosahovaly podniky chovem plemene H. Od roku 2012, kdy byl PSB 250 tis./ml., došlo ke snížení u souboru podniků o 16 %. Na zlepšení v PSB ukazuje i skutečnost, že až 28 % podniků v roce 2012 mělo PSB vyšší jak 300 tis./ml, v letech 2013 až 2015 to bylo 16, 13 a 8 % a za rok 2016 vykázalo PSB nad 300 tis./ml. jen 6 % podniků. V ČR se dle výsledků jakosti nakupovaného mléka PSB snížil z 266 (2007) na 223 tis./ml. za rok 2016 (ČMSCH, 2017). Rentabilita chovu dojeného skotu je výrazně ovlivněna zpeněžováním mléka, resp. **nákupní cenou mléka**. U souboru podniků bylo mléko zpeněžováno v průměru za **6,80 Kč/l** (v ČR byla cena v roce 2016 v průměru 6,70 Kč/l) při průměrném obsahu 3,47 % bílkovin a 3,95 % tuku. Mírně vyšší byla cena u chovů s plemenem C související s vyšším obsahem tuku a bílkovin v mléce.

2. Reprodukce a obměna stáda

Ukazatelé reprodukce, které uvádí *tabulka 3*, se většinou významněji liší podle zastoupení plemen a intenzity výroby. Z výsledků je patrné, že vyšší úrovně březosti dosahují dojnice a jalovice plemene C, u kterých bylo nejkratšího mezidobí (388 dní) při nejkratší průměrné délce servis periody (101 dní). Po první inseminaci vychází v průměru u podniků březosti

jalovic a krav 61 % a 40 %, což je téměř shodné jako průměrné výsledky v ČR (62 a 42 %). **Věk při prvním otelení** byl u dojnic plemene C vyšší, a to 832 dní oproti plemenu H (752 dní) a **průměru 783 dní**. Pregnancy rate (míra březosti) je komplexní ukazatel na posouzení reprodukce ve stádě. Je charakterizován jako podíl dojnic, které zabřezly na počet všech říjí, které mohly v hodnoceném měsíci proběhnout. V průměru vyšel v roce 2016 u souboru podniků 20 %, přičemž vyšších hodnot dosahují podniky chovající dojnice plemene C.

Celkové ztráty byly v průměru **10,8 %** (*tabulka 4*) při vysoké variabilitě mezi podniky. V ČR (ČSÚ, 2017) byly v roce 2016 úhyny telat u všech plemen ve výši 6,2 % z počtu narozených a počet odchovaných telat byl nižší (91,9 ks/100 krav) oproti zjištěným výsledkům (101,2 ks/100 krav). Celkové procento vyřazování krav bylo v souboru podniků za rok 2016 **v průměru 35,4 %, což je o 1,5 % více než v roce 2015**. Větší obměnu stáda mají chovy s plemenem H (38,4 %). Výsledky kontroly mléčné užitkovosti v kontrolním roce 2015/2016 v ČR udávají průměrný podíl vyřazených dojnic 35 %, resp. 33 % a 36 % u plemene C a H (ČMSCH, 2017). Dojnice plemene C jsou vyřazovány později, což potvrzuje největší podíl krav na 3. a vyšší laktaci (44,6 %), vyšší průměrné pořadí laktace ve stádě (2,6) a též nižší roční míra obměny stáda (31,7 %). **Laktační den** vyjadřuje, ve kterém dnu v průběhu laktace se dojnice nachází. Ukazatel se uvádí jako průměrný za celé stádo a vyjadřuje se jeho roční průměr. Z ekonomického hlediska se optimální hodnota průměrného laktačního dne udává okolo 170. dne laktace. Pro zajištění dostatečných příjmů během celého roku je tedy důležitá taková hodnota průměrného laktačního dne ve stádě, aby byl zajištěn pravidelný objem prodejů mléka, tj. příjmy během roku. V souboru podniků byl za rok 2016 laktační den 177 dní, což představuje snížení oproti výsledkům roku předcházejícího o 2 dny.

V roce 2016 byly **nejčastějším důvodem vyřazování** (24 %) poruchy plodnosti (*tabulka 5 a graf 1*). Významný podíl dojnic byl také vyřazován z důvodu nízké produkce mléka (14,7 %), kvůli mastitidám (14 %), z důvodu kulhání (14 %) a onemocnění (12,3 %). Mezi nejčastějšími příčinami vyřazení dojnic existují rozdíly mezi plemeny. Největší rozdíly byly u vyřazení z důvodu nemoci a nízké užitkovosti. U podniků s chovem plemene C bylo z důvodu nemoci vyřazeno méně dojnic (9,5 % vůči 14,1 %) a kvůli nízké produkci mléka bylo u těchto podniků vyřazeno 18,1 % dojnic (na rozdíl od 11,7 % u podniků s plemenem H).

3. Náklady a rentabilita výroby mléka v ČR v roce 2016

V souboru 100 podniků s chovem dojených krav v ČR dosáhly za rok 2016 celkové náklady **8,88 Kč na litr** prodaného mléka, 202 Kč na krmný den a **73,6 tis. Kč** na dojnici (*tabulka 6*). Ve srovnání se souborem podniků za rok 2015 byly náklady na krávu mírně vyšší (o 997 Kč), ale vlivem větší dojivosti, resp. větší tržní produkce byly náklady na litr nižší o 0,11 Kč. Z *grafu 2* je patrné, že největší položkou nákladů byla krmiva (43 %). Krmiva objemná se na nákladech na krmiva celkem podílí 34 %. Druhou nejvýznamnější položkou byly pracovní náklady, které zatěžují roční náklady výroby mléka v průměru 1,20 Kč/litr, čímž se podílí na celkových nákladech zhruba 14 %. Krmiva spolu s pracovními náklady, odpisy (majetku a krav) a režiemi tvoří až 82 % ročních nákladů chovu.

Od celkových nákladů se odečítá hodnota narozených telat a ocenění statkových hnojiv a vzniklý rozdíl jsou náklady po odpočtu (*tabulka 7*). V roce 2016 vlivem nepříznivé situace na trhu s mlékem, projevující se nízkými nákupními cenami mléka, bylo v souboru podniků při ceně za litr mléka 6,80 Kč a značné variabilitě vykazované mezi podniky dosaženo **v průměru ztráty 1,60 Kč** na litr prodaného mléka (rentabilita -19 %). Výrazně horší ekonomický výsledek ve srovnání se souborem podniků za rok 2015 je způsoben především o 0,99 Kč nižší nákupní cenou litru prodaného mléka v roce 2016. Ekonomickou situaci výroby mléka zlepšily přijaté dotace. Zohledněním dotací (podpora vázaná na produkci, PVP, dobré životní podmínky zvířat, národní dotace a mimořádné podpory) se **ztráta snížila na 0,64 Kč/litr**, resp. 5 296 Kč/krávu a rok. Započítáním dalších přijatých dotací (dalších přímých plateb, plateb z prostředků rozvoje venkova a národních dotací) by se rentabilita chovu zlepšila. Ukazatel příjmů nad náklady na krmiva (IOFC) v souboru podniků vychází v průměrné denní výši 68 Kč na jednu ustájenou krávu, resp. 80 Kč na dojenou krávu, což představuje denní tržbu za prodej mléka po úhradě (zaplacení) nákladů na krmiva. Průměrná hodnota se oproti výsledkům minulého roku změnila, přičemž meziroční snížení o 21 % bylo dáno nižší průměrnou nákupní cenou za litr mléka. S tím, jak se zvyšuje průměrná dojivost, se zvyšují rovněž denní tržby a tím také ukazatel IOFC.

4. Nákladovost dle plemena, tržní produkce a výrobní oblasti

Ekonomické výsledky výroby mléka jsou vedle cen mléka a vstupních cen (krmiva, práce, veterinární výkony, léčiva, aj.) ovlivňovány řadou dalších faktorů. Mezi ně patří zejména volba plemena, užitkovost krav a výrobní oblast. Mezi hlavními plemeny dojených krav v ČR jsou patrné rozdíly (*tabulka 8*), které jsou způsobeny rozdílnou užitkovostí, na kterou jsou vázány náklady výroby mléka. Při tomto pohledu vychází náklady na litr mléka na nejnižší úrovni u podniků chovajících dojnice plemene H, které také dosahují oproti podnikům s chovem skotu plemene C vyšší rentability.

Z výsledků vyplývá, že podniky s vysokou tržní produkcí na dojnici, dosahují také nejnižších nákladů na litr mléka a nejvyššího zisku (*tabulka 9*). Největší pokles nákladů se zvyšující tržní produkcí je zřetelný zejména v pracovních nákladech, v odpisech, v režiiích a v nákladech na energii.

Podniky chovající dojnice v produkční oblasti dosahovaly lepších ekonomických výsledků (*tabulka 10*) oproti farmám hospodařícím v oblastech LFA. I přesto, že u podniků v LFA oblastech byly náklady na KD nižší, tak na litr mléka vychází náklady vyšší v důsledku nižší dojivosti.

5. Bod zvratu a modelový odhad rentability roku 2017

Při ekonomickém hodnocení úspěšnosti chovu dojnic je vhodné znát bod zvratu, který představuje takovou situaci, kdy jsou náklady rovny výnosům včetně dotací a je tím dosaženo nulového zisku. Za rok 2016 vychází bod zvratu ceny mléka 7,44 Kč/l a tržní produkce 10 424 litrů mléka na krávu a rok (13 688 l bez dotací), což představuje nárůst oproti průměrné tržní produkci v roce 2016 o 2 141 litrů, tj. o 26 % (*tabulka 11*). Při zjištěných nákladech u souboru 100 podniků v roce 2016 ve výši 8,88 Kč/l, odpočtu vedlejších výrobků 0,47 Kč/l a ceně mléka 6,80 Kč/l byl rok 2016 i se započítáním dotací ztrátový. Modelový výpočet v tabulce 11 modeluje situaci roku 2017, která uvažuje stejné náklady a odpočet jako v roce 2016, avšak při odhadované ceně mléka (8,30 Kč) vycházející z dosavadního vývoje na trhu s mlékem v ČR a v EU. Výsledky ukazují, že bez dotací by byla u podniků ztráta 0,11 Kč na litr. Pokud se zohlední v zisku dotace, poté by výroba mléka mohla být rentabilní (zisk 0,66 Kč/l). V modelovém propočtu roku 2017 se uvažují dotace ve výši 0,78 Kč na litr mléka a tvoří je dobrovolná podpora vázaná na produkci, přechodné vnitrostátní podpory, dobré životní podmínky zvířat, a národní dotace.

6. Vývoj výrobních a ekonomických ukazatelů produkce mléka v letech 2006 až 2016

V období let 2006 až 2016 se u souboru podniků zvýšila dojivost o 1 362 litrů (*tabulka 12*) a celkové náklady na krávu a rok vzrostly o 19 %. Náklady v roce 2006 u souboru podniků byly 62 tis. Kč na krávu a rok a v průběhu let se zvýšily na 74 tis. Kč na krávu a rok (2016). Cenová hladina ale narůstá ve všech oblastech, což se promítá do vyšších cen vstupů i v zemědělském sektoru (vyšší ceny krmiva, práce, investice aj.). Vyšší cenová hladina se tak pochopitelně odráží také do vyšších nákladů na výrobu mléka. Díky nárůstu roční dojivosti krav, která koresponduje se zvyšující se dojivostí krav v celé ČR, byl růst nákladů v přepočtu na litr mléka nižší, než v přepočtu na krmný den (*graf 3*) či kus a rok. V průměru jedenácti let hodnocení byly náklady na litr prodaného mléka zhruba na úrovni 9 Kč. Za posledních jedenáct let vykázaly ceny mléka u sledovaných souborů podniků stejně tak jako na národní úrovni příliš velkou variabilitu. Kladného zisku bez dotací tak bylo dosaženo u souboru podniků pouze za roky 2007, 2008 a 2014. V průběhu let 2006 až 2016 se mírně zvýšil obsah bílkovin a tuku v mléce (o +0,10 a +0,06 %), snížila se délka mezidobí a servis periody (o 5 a 13 dní) a téměř se nezměnila obměna stáda (v průměru 33 %).

7. Stavby skotu a výroba mléka ČR a v EU v letech 2016 a 2017

K 1. 4. 2017 bylo na území ČR celkem 1 421 tis. kusů skotu (meziroční zvýšení o 5 584 kusů, tj. o 0,4 %) a z toho 369 802 dojnic, což představuje meziroční pokles stavu o 2 708, tj. o 1 % (ČSÚ, 2017). Z dlouhodobého pohledu (*graf 4*) je patrné, že v sektoru výroby mléka v ČR se snížily počty dojených krav (v letech 2007 až 2017 o 10 %). Pokles početních stavů se zastavil v roce 2013, od kdy se stavy dojnic mírně zvýšily. Pozitivně lze hodnotit růst dojivosti v ČR, která je v rámci států EU jedna z nejvyšších. Celková výroba mléka v ČR v roce 2016 vzrostla oproti roku 2015 o 38 mil. litrů (1,3 %), byla na úrovni 2 984 mil. litrů tj.

22,03 litrů na krávu a den (meziroční zvýšení o 0,1 litrů a 0,5 %) a 8 061 litrů na krávu za rok. Podle stavu k 30. 6. 2017 (ČSÚ, 2017) se počet skotu proti stejnému období předchozího roku zvýšil o 36,4 tis. kusů (+ 2,6 %), z toho počet dojených krav se snížil o 7,3 tis. kusů (o 2,0 %). Oproti 31. 12. 2016 stavy skotu vzrostly o 6,0 %, z toho počet dojených krav poklesl o 0,8 %. Výroba mléka v 1. pololetí roku 2017 byla 1 495 mil. litrů, tj. ve srovnání s minulým rokem poklesl o 1,8 %. Průměrná denní dojivost v prvním pololetí tohoto roku byla 22,69 l (+1,1%).

Ve státech EU-28 se chovalo v roce 2016 celkem 89 mil. kusů skotu, z toho 24 mil. dojených krav. Oproti roku 2015 se stavy skotu a dojených krav mírně snížily (o 61 a 85 tis. kusů, tj. o 0,1 a 0,4 %). V desetiletém horizontu (2006 až 2016) zaznamenaly stavy skotu celkem pokles o 237 tis. kusů (0,3 %) a stavy dojených krav se snížily o 909 tis. kusů (3,2 %). Největšími chovateli skotu v roce 2016 (Eurostat, 2017) byla Francie (19 mil. kusů), Německo (12,5 mil. kusů) a Velká Británie (9,8 mil. kusů). Celková výroba mléka ve státech EU-28 se za rok 2016 odhaduje na 163,8 mil. tun, z čeho 134,4 mil. tun ve státech EU-15 a průměrná dojivost na 6 925 kg mléka na krávu za rok (Milk Market Observatory, 2017).

8. Ceny mléka v ČR a v EU v letech 2016 a 2017

Začátkem roku 2016 ještě pokračovalo v ČR, stejně jako ve většině členských států EU, snižování nákupní ceny mléka (*graf 5*). V ČR dosáhla cena minima v červenci, kdy byla 6,10 Kč/l, do konce roku se zvyšovala (7,50 Kč/l v prosinci) a v průměru za rok 2016 byla v ČR cena 6,70 Kč/l, tj. meziroční snížení o 0,96 Kč/l a 12 %. V prvních sedmi měsících roku 2017 se cena v ČR zvedla ze 7,74 Kč/l (1/2017) na 8,45 Kč/l (7/2017) při průměru 8,19 Kč/l (MZe, 2017). Vzhledem k aktuální situaci a vývoji na českém i evropském trhu se dá předpokládat další zvyšování a následná stabilizace cen mléka v posledních měsících roku 2017.

Nákupní ceny mléka v první polovině roku 2016 klesaly i ve většině zemí EU. Průměr států EU-28 se meziročně snížil z 30,84 (2015) na 28,42 €/100 kg (2016), tj. o 8 %. ČR byla ve srovnání se státy EU-28 (*graf 6*) podprůměrná s cenou mléka v průměru za rok 2016 ve výši 24,08 €/100 kg. Vyšší průměrné ceny v roce 2016 dosahovaly i naši nejbližší sousedé, kromě Německa a Rakouska byly vyšší ceny mléka v průměru také v Polsku a na Slovensku. V prvních osmi měsících se cena v EU zvyšovala, byla 34,48 €/100 kg v srpnu 2017. V průměru ve státech EU-28 vzrostla oproti průměru roku 2016 o 18 %. (EU Milk Market Observatory, 2017).

Závěr:

Za rok 2016 bylo dosaženo v agrárním sektoru rekordně vysokého zisku (odhaduje se 20,2 mld. Kč, tj. druhý nejvyšší zisk od roku 2000) a zvýšila se i celková výroba mléka o 38 mil. litrů a 1,3 %. Podle souhrnného zemědělského účtu se mléko ve finančním vyjádření podílelo 47 % na produkci živočišné výroby a 17 % na celkové produkci zemědělského odvětví. Chovatelé dojeného skotu se však v roce 2016 stále vypořádávali s přetrvávající mléčnou krizí, ve které nízké ceny mléka způsobovaly ztrátovost produkce. Při meziročním poklesu ceny o 0,96 Kč/l a celkovém prodeji mléka 2 885 mil. litrů lze ztrátu v důsledku poklesu ceny odhadnout v ČR v roce 2016 na 2,8 mld. Kč. V nepříznivém období částečně kompenzovaly vzniklou ztrátu mimořádné podpory vyplácené chovatelům dojnic.

Nízká cena mléka způsobila v průměru u souboru 100 podniků v roce 2016 při nákladech 8,88 Kč/l ztrátu z výroby mléka 1,61 Kč/l (bez dotací). Započítané dotace (vč. mimořádných podpor) snížily ztrátu na 0,64 Kč/l (rentabilita -8%). Na získaných údajích od pracovníků podniků bylo mj. prokázáno, že se zvyšující se výrobou a prodejem mléka klesají náklady vyjádřené na litr prodaného mléka a zvyšuje se tím ziskovost chovu. V roce 2017 lze díky růstu cen předpokládat, při zohlednění dotací, zisk v sektoru výroby mléka.

Chovatelé dojeného skotu se musí vypořádávat často s tržními výkyvy projevující se značnou variabilitou zejména u cen mléka. Nestabilní tržní situace nutí chovatele hledat rezervy a snažit se optimalizovat svojí produkci. Kromě cíle v oblasti redukce nákladů a vyšší užitkovosti by se však měl chovatel zabývat také analýzou dalších ukazatelů a na jejich základě přijímat opatření směřující k vyšší efektivitě ve výrobě mléka. K lepšímu pochopení svých rezerv přispěje srovnání vlastních výsledků s průměrnými hodnotami a také s nejlepšími podniky.